

Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій: сутність і зміст поняття

Анотація. Теоретично розглянуто сутність здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання і технологій у процесі здобуття вищої освіти.

Ключові слова: здоров'язбережувальна компетентність, гігієна, санітарія.

Abstract. The essence of the health-preserving competence of the future teacher of labor training and technology in the process of obtaining higher education is theoretically considered.

Keywords: health care competence, hygiene, sanitation.

Постановка наукової проблеми. Соціально-економічні перетворення в українському суспільстві та інтеграція країни в європейське співтовариство актуалізують проблему покращення якості підготовки майбутнього вчителя трудового навчання і технологій до професійної діяльності та забезпечення його конкурентоспроможності на ринку праці. Сучасна українська система освіти потребує вчителя трудового навчання і технологій здатного до саморозвитку, фахового зростання, самостійності, ініціативи, нестандартного мислення, бажання і вміння навчатися впродовж життя. Під час підготовки майбутнього вчителя трудового навчання і технологій особливо увагу необхідно звернути на формування здоров'язбережувальної компетентності, як на певну гарантію дотримання здорового способу життя. Вирішення даної проблеми можливе завдяки пошуку ефективних підходів для формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутнього вчителя трудового навчання і технологій в процесі фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На вирішенні проблеми із здоров'язбереження як галузі педагогічного знання працювали М. Безруких, С. Гримблат, С. Омельченко, М. Смірнов, та ін. над розробкою шляхів створення здоров'язбережувального освітнього середовища працювали О. Єжова, В. Пристинський та ін., а теоретичне обґрунтували актуальність застосування здоров'язбережувальних технологій в освітньому процесі Д. Воронін, С. Гаркуша, В. Єфімова та ін. Однак, проблема з удосконалення процесу формування здоров'язбережувальної компетентності у вчителя трудового навчання і технологій має актуальність.

Мета дослідження – теоретично розглянути сутність здоров'язбережувальної компетентності майбутнього учителя трудового навчання і технологій в процесі підготовки в закладі вищої освіти.

Відповідно до поставленої мети сформульовано основні взаємопов'язані **завдання дослідження:**

1. Встановити основні компоненти здоров'язбережувальної компетентності;
2. Теоретично проаналізувати компоненти здоров'язбережувальної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Сучасний освітній процес підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій в закладі вищої освіти повинна будуватися на формуванні ключових компетентностях, як елементів готовності вчителя до праці в закладах середньої освіти. Відповідно до модельної навчальної програми «Технології 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти розробленої колективом авторів на чолі з науковцем А. Терещуком, готовність майбутнього вчителя полягатиме у можливості розкрити і розвинути творчий потенціал особистості учня, щоб він зміг застосовувати знання на практиці та розв'язувати практичні завдання в побуті.

Програма, модельної навчальної програми «Технології 5-6 класи», ґрунтується на

визначених Державним стандартом ціннісних орієнтирах, один з них це формування культури здорового способу життя учня, створення умов для забезпечення його гармонійного фізичного та психічного розвитку, добробуту. Враховуючи даний виклик, необхідно зосередити увагу на формуванні в майбутнього вчителя трудового навчання та технології здоров'язбережувальної компетентності. Дану позицію підтримує дослідник Л. Кравченко вказує на проблему по формуванню здоров'язберігаючої компетентності у здобувачів технологічної освіти, як на актуальний напрямок всебічного розвитку. Адже формування даної компетентності в здобувача освіти дозволяє набути здатність дбайливо ставитись як до власного здоров'я так і до здоров'я оточуючих, із знанням безпечної організації навчального процесу та виконання трудових завдань [4]. Формування здоров'язбережувальної компетентності у майбутнього вчителя трудового навчання та технології в системі закладів вищої освіти вимагає особливого підходу, особливо в питанні забезпечення високого рівня сформованості у здобувачів вказаної компетентності.

У процесі професійної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технології особливу увагу необхідно звернути на формування санітарно-гігієнічного компоненту здоров'язбережувальної компетентності. На дотримання даної позиції спонукають погляди різних дослідників. Так науковець І. Зимня розглядаючи компетентність здоров'язбереження передбачає знання і дотримання правил особистої гігієни та гігієни побуту. Позиція Н. Денисенко та Н. Мельник полягає в тому, що фізичне здоров'я залежить від додержання санітарно-гігієнічних норм [2]. Науковець Т. Миронюк вказує на раціональну організацію освітнього процесу з дотриманням санітарних норм та гігієнічних вимог як на головний напрямок здоров'язбережувальної діяльності [5]. На думку О. Соколюк, дотримання санітарно-гігієнічних норм під час підготовки майбутніх фахівців у системі вищої освіти створює умови для збереження та зміцнення їхнього власного здоров'я, тобто формує певну компетентність із здоров'язбереження кожної особистості. Цю думку підтримують також О. Ажиппо, О. Антонова, С. Кириленко, В. Підлісна, Т. Полішко та ін.

Враховуючи вище викладене можемо зробити висновок, що санітарно-гігієнічні знання є важливим компонентом здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та технології. Отже, необхідно розкрити сутність поняття «гігієна» та «санітарія». «Гігієна» – наука, що вивчає закономірності впливу навколишнього середовища на здоров'я людини та громадське здоров'я для розроблення гігієнічних нормативів, санітарних правил і заходів, які забезпечували б оптимальні умови для життєдіяльності, зміцнення здоров'я і запобігання захворюванням. Гігієна є підґрунтям профілактичної медицини. Вона вивчає вплив різноманітних чинників навколишнього середовища на здоров'я людини, її працездатність і довголіття з метою розроблення практичних заходів, спрямованих на оздоровлення умов життя людини і запобігання захворюванням.

Дослідник в галузі експериментальної гігієни Е. Паркса вважає, що гігієна дозволяє зробити розвиток людини найдосконалішим, життя – найміцнішим, згасання життя – якомога повільнішим і смерть – якомога віддаленою» [1]. Термін «гігієна» в медико-психологічних дослідженнях не може використовуватись без поняття «санітарія», що є її практичною складовою. Під санітарією розуміють практичне застосування обґрунтованих гігієнічною наукою нормативів, санітарних правил і рекомендацій спрямованих на покращення умов праці, побуту, відпочинку, харчування з метою збереження і зміцнення здоров'я. Гігієнічне навчання та виховання передбачає педагогічну систему із навчальною та виховною діяльністю, спрямовану на підвищення рівня охорони здоров'я з мотивацією до дотримання здоров'язбереження кожної особи [3].

Враховуючи вище викладене дозволяє зрозуміти сутність санітарно-гігієнічного компоненту здоров'язбережувальної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання, як сукупність соціальних норм і цінностей, спрямованих на підвищення поінформованості в питаннях, пов'язаних з охороною здоров'я та профілактикою захворювань з мотивацією дотримання системи здоров'язберігання в закладах середньої

освіти.

Наповнення змісту санітарно-гігієнічного компоненту відбувається за рахунок оволодіння санітарно-гігієнічних знань про гігієнічне навчання і виховання (методичні та практичні питання освітнього процесу), гігієнічне будівництво й обладнання освітніх закладів, гігієну фізичного виховання і спорту, гігієну праці підлітків та інше. Сформовані санітарно-гігієнічні уміння, які поділяються на організаційні тобто вміння організовувати дискусію, бесіду, лекцію, авторські проекти, добирати форми і методи педагогічного впливу на учнів, комунікативні, що передбачають встановлення емоційно-доброзичливого контакту з учнями, батьками, адміністрацією закладів середньої освіти з чітким і доступним поясненням необхідності у веденні здорового способу життя з дотриманням санітарно-гігієнічної складової та методичними для розробки занять, ігор тощо. Опановані санітарно-гігієнічні знання та сформовані санітарно-гігієнічні уміння стимулюють майбутнього вчителя трудового навчання та технології до вироблення санітарно-гігієнічних навиків реалізувати теоретичні знання у процесі професійній діяльності в закладах середньої освіти.

Висновки. Отже, формування у майбутнього вчителя трудового навчання та технологій здоров'язберезувальної компетентності, а зокрема санітарно-гігієнічного компоненту, дозволить під час професійної діяльності в повній мірі створити здоров'язберезувальне середовище в закладів і освіти завдяки дотриманню санітарно-гігієнічних норм, що стане запорукою збереження здоров'я та попередження захворювання як власного, так і тих, хто поряд.

Список використаних джерел:

1. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Київ: Здоров'я, 2004. 231 с.
2. Денисенко Н., Мельник Л. Будьте здорові, діти. *Палітра педагога*. № 1. 2000. С. 3-8.
3. Здоровий спосіб життя. Все про те як покращити здоров'я. URL: <http://mynews.kiev.ua/2007/11/09/zmicnennya> (дата звернення: 10.02.2019).
4. Кравченко Л.В. Формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх вчителів технологій під час вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі». *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2016. Вип. 137. С. 120-123.
5. Микитюк О.М. Проблеми формування здоров'язберігаючої компетентності учителів в умовах навчально-виховного процесу. *Педагогіка, психологія та методико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2009. № 4. С. 76-79.